

Lietuvos nepriklausomybės kelias įamžintas monetose

Trispalvė jubiliejinė moneta

Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo 25-mečiui pažymėti Lietuvos bankas į apyvartą išleido dvi kolekcinės monetas – 20 eurų sidabro ir 5 eurų šiaurės aukso. Šios monetos vainikuoja prieš dvejus metus pradėtą monetų seriją „Lietuvos nepriklausomybės kelias“. Kuriant monetas, išradininkai ir meniškai pasidarbavo LDS nariai Rūta Ničajienė ir Rytas Jonas Belevičius.

„Unikali litų ir eurų monetų serija įamžino tris 25 metų sukaktis, primenančias reikšmingus įvykius Lietuvos nepriklausomybės kelyje – tai Sąjūdžio įkūrimas, Baltijos kelias ir galiausiai – Nepriklausomybės atkūrimo aktas. Mūsų visų iškovota laisvė leido Lietuvai grįžti į pasaulio žemėlapi ir per ketvirtį amžiaus sėkmingai įsitvirtinti transatlantinėje bendrijoje, kartu išlaikant tautinį savitumą“, – sakė Lietuvos banko valdybos pirmininkas Vitas Vasiliauskas naujųjų monetų pristatymo renginyje, vykusiame Lietuvos banko Pinigų muziejuje Vilniuje.

„Buvo labai aiškiai pasakyta, kad Kovo 11 Akto valstybė ne sukuriama, o tik atkuriamas jos suverenitą galių vykdymas, kuris prievarta buvo pertrauktas pusšimtį metų trukusios okupacijos bei aneksijos“, – rašo istorikas dr. Algimantas Kasparavičius, kartu su monetomis išleistame lankstinuke.

Monetų reverse dailininkė Rūta Ničajienė meniškai ir subtiliai pavaizdavo kurėnų su veržlia formos bure – savotiškais laisvės sparnais, tarsi skriejančiais ant trispalvės bangos ir Tautinės giesmės muzikinio fragmento. Monetų averse – stilizuotas Vytis. Ant 20 eurų monetas briaunos užrašyta: 1990 03 11 VĖL NEPRIKLAUSOMA VALSTYBĖ.

Monetas nukaldino UAB „Lietuvos monetų kalykla“. 20 eurų moneta nukaldinta iš 925 prabos sidabro 4 tūkst. vnt. tiražu, 5 eurų – iš vario, aliuminio, cinko ir alavo lydinio (vadinamojo šiaurės aukso) – 25 tūkst. vnt. tiražu. Gipsinius monetų modelius pagamino Rytas Jonas Belevičius.

Monetų galima įsigyti Lietuvos banko kasose Vilniuje (Totorių g. 2/8 ir Žirmūnų g. 151) ir Kaune (Maironio g. 25).

Serija „Lietuvos nepriklausomybės kelias“ pradėta litų, baigta eurų monetomis. Pirmoji 50 litų sidabro moneta išleista 2013 m., ji skirta Lietuvos sąjūdžio įkūrimo 25-mečiui, antroji 50 litų sidabro moneta pasirodė 2014 m., ji skirta Baltijos kelio 25-mečiui.

Kiekviena valstybė narė, kurios valiuta yra euras, turi teisę kaldinti kolekcinės eurų monetas, savo nuožiūra pasirinkdama nominalą, metalą ir kitas ypatybes. Šios monetos turi reikšmingai skirtis nuo apyvartinių monetų bent dviem iš šių trijų požymių: spalva, skersmeniu ar svoriu. Tokios monetos yra mokėjimo priemonė tik jas išleidusioje šalyje, skirtingai nei apyvartinės ir proginės eurų monetos, galiojančios visoje euro zonoje.

LDS inf.

Vilniaus bastione – apie slaptus meno ir politikos ryšius bei atsakomybę

Lietuvos dailininkų sąjunga, inicijavusi tęstinį meno ir pilietiškumo projektą „Laisvė – tai mes“, į Vilniaus bastiją diskusijai pakvietė menininkus, filosofus, menotyrininkus, politikus, politologus ir laisvei neabejingus žmones.

LILIJA VALATKIENĖ

„Lietuvos valstybinės laisvės 25-etį dailininkai žymi daugiadiene meno ir pilietiškumo akcija „Laisvė – tai mes“. Akivaizdu, kad mūsų konferencija nėra šios akcijos pabaiga. Tai ir yra jūsų sumanymo tikroji prasmė“, – kalbėjo politologas profesorius Raimundas Lopata. Profesorius vienas iš pirmųjų prieš pusantro mėnesio aktyviai atsiliepė į menininkų kvietimą dalyvauti akcijoje, įsijungė į ją kūrybiškai, drobėje laisvais potėpiais rašydamas palinkėjimą Lietuvai. Konferencijoje skaitydamas pranešimą apie laisvės

prieštaravimus, R. Lopata priverstė suklusti ne vieną salėje sėdintį žmogų ir paklausti savęs, „ar po ketvirčio amžiaus yra visiškai aiškūs laisvos valstybės ir visuomenės santykiai?“

Profesorius Alvydas Jokubaitis savo pranešime „Slapti meno ir politikos ryšiai“ nuramino: nėra jokios iš anksto nustatytos meno ir politikos santykių matricos. Viskas priklauso nuo kultūrinio ir politinio gyvenimo aplinkybių. Ten, kur užtikrintos piliečių politinės teisės ir laisvės, pastebimai sumažėja menininkų politinių žygių reikšmė.

Vertinant lietuviškąjį variantą, – septyniolikos profesionalių dailininkų nutapytus kūrinius laisvės tema bastijoje, galima su profesorium A. Jokubaičio teiginiu tiek pat sutikti, tiek pat ir prieštarauti jam. Svarbiausia nelikti abejingais, kaip neliko

Profesoriai R. Lopata, A. Jokubaitis ir R. Bartkevičius bei akcijos iniciatorė LDS sąjungos pirmininkė E. Utarienė suteikė konferencijai solidumo.

Menotyrininkė Nijolė Nevčesauskienė prieš konferenciją atidžiai apžiūrėjo parodą.

Padiskutuoti apie slaptus meno ir politikos ryšius bei atsakomybę susirinko nemažas būrys menininkų ir politikų Lilijos Valatkienės nuotraukos

LDS istorija

960 mėnesių arba 29200 dienų meno institucijos (III)

Kuo labiau nagrinėju Lietuvos dailininkų sąjungos įsteigimo ir veiklos pradžią, tuo dažniau ištinka *déjà vu* jausmas. Atrodo, kad 1935–1940 metų įvykiai tėra šiuo metu vykstančių aktualijų tiek kultūriniam pasaulyje, tiek ir sąjungoje atsikartojimas. Ne veltui sakoma, kad istorija mėgsta suktis spirale ir praeities įvykių pamiršti negalima, iš jų būtina mokytis.

IEVA ŠČERVIANINAITĖ

Meno propaganda

Praeitame „Dailėraščio“ numeryje stengiausi jus, mieli skaitytojai, supažindinti su pačia Lietuvos dailininkų sąjungos pradžių pradžia. Tarpukario metas Lietuvai buvo vienas iš produktyviausių laikotarpių tiek kultūrinėje, tiek ir politinėje terpėje. Kaip tik tai ir suteikė didžiausią postūmį Dailininkų sąjungai įsteigti ir platiems užmojams įgyvendinti. Įsteigtos sąjungos administracija ir valdyba suprato kultūrinio visuomenės ugdymo svarbą ir poreikį – ypač tai buvo aktualu Kauno miestui. Jis tapo Lietuvos kultūros ir politikos sostine.

Parodos, koncertai, spektakliai, bohemos atstovų atsiradimas traukė visuomenę labiau

domėtis pasikeitusiu kultūros ritmu. Lietuvos dailininkų sąjungos steigėjai užsibrėžė tikslą visokeriopaipai propaguoti meną, skatinti ir ugdyti jo supratimą. Sąjungos nariai ėmėsi ir politinių žygių – jie pateikė 1935 m. dailininkų memorandumą, kuriuo reikalavo steigti Kultūros departamento meno propagandos skyrių. Jo pagrindinis tikslas būtų skleisti meno kūrybą savo krašte ir užsienyje¹.

Mums, išgyvenusiems sovietinę propagandą, šis žodis skamba nemaloniai. Tačiau šiame kontekste tai reikėtų suprasti kaip dailininkų norą ir geras intencijas šviesti Lietuvos visuomenę. Po Pirmojo pasaulinio

¹ Lietuvos dailininkų memorandumas vyriausybei, „Naujoji Romuva“, 1935 m.

Laisvė – tai mes

dailininkai, per akciją išsakė savo mintis drobėje. O iš viso to laimėjo žiūrovas.

Meno pasaulyje galioja kiti dėsniai, negu istoriniuose ir politiniuose traktatuose. Menas savo kalba kuria autonominį pasaulį, kur siautėja vaizduotė. Kūrinyne neprivalo atspindėti realiai egzistuojančių faktų, tačiau turi savo tiesą. Ji skiriasi nuo mokslo ir praktinės tiesos, tačiau mokantys ją perskaityti patiria atradimo ir bendrumo jausmą.

Konferencijoje kalbėjęs Europos Parlamento narys Petras Auštrevičius, prie dailės ir pilietiškumo akcijos prisijungęs nuo pirmosios dienos, priminė, kad menininkai ir politikai vertinami viešai. Todėl tiek vieniems, tiek kitiems savo mintis privalu reikšti atsakingai.

Menotyrininkė Nijolė Nevčesauskienė ir dailininkas prof. Ričardas Bartkevičius aptarė dailės ir pilietiškumo akcijos „Laisvė – tai mes“ metu sukurtus tapybos darbus.

Laisvę menininkai supranta kaip savo teisę realizuoti mintis, išsakyti emocijas. Tačiau su laisve gimsta ir atsakomybė nepakenkti, nepažeisti kito erdvės.

karo, pagaliau atgavus šalies nepriklausomybę, dailininkai suprato kultūrinės edukacijos prasmę ir naudą. Kultūringa, išsilavinusi visuomenė turėjo atstatyti didingą valstybę iš naujo. Šiam planui įgyvendinti norėta rengti paskaitas, kaupti ir leisti meno bei estetine literatūrą, gerinti meno dalykų dėstymą mokyklose, taip pat buvo norima įpratinti įvairias įstaigas domėtis kultūrinio gyvenimu, pirkti meno kūrinius. Šiai „propagandai“ įgyvendinti būtinai reikėjo organizuoti parodas.

Parodose laukiami visi

Norint rengti ir organizuoti parodas, Lietuvos dailininkų sąjungos valdyba įvedė naujus standartus, kurie šias parodas skyrė nuo kitų tuo pačiu metu rengiamų parodų. Pirmiausia buvo nustatytos taisyklės, kuriomis vadovaujantis kūriniai buvo priimami į parodas. Viena iš jų – dalyvauti parodose kviečiami visi dailininkai, Lietuvos piliečiai.

Kiek kainuoja menas?

2015 metų pradžioje Kataro valstybinių muziejų grupė nupirko Paulio Gauguino paveikslą „Nafea Faa Ipoipo“ („Kada tu ištekėsi?“, 1892 m.) iš buvusio „Sotheby’s“ aukciono darbuotojo Rudolfo Staechelino už 300 mln. dolerių. Nepaisant įvairių meno aukcionų kainų rekordų, ši suma už vieną kūrinį yra didžiulė ir sunkiai suvokiama. Akivaizdu, kad ekonominiais terminais tokios situacijos nepaaiškinsi. Aišku viena – šedevrų pasaulyje mažėja, o pinigų daugėja.

VIRGINIJUS KINČINAITIS

Simboliai ir pinigai

Nieko nėra paslaptingesnio ir prieštaringesnio kaip meno kūrinio kaina. Meno pasaulio rinkai negalima pritaikyti ekonominių, finansinių mums įprastų rinkų kategorijų. Tai unikali rinka, kurioje neįtikėtinais pavidalais pinasi simbolinė ir piniginė vertės. Pabandykime šioje erdvėje paklaidžioti, išėjimo nerasime, bet galbūt kas nors bent truputį paaiškės?

Puikiai suprantame, kad simbolinė vertė pasižymi tuo, kad ji neišmatuojama pinigais, jai sunku pritaikyti ekonomines kategorijas. Tai, kas, meno kritikų ir istorikų požiūriu, yra estetinio pasigėrėjimo laimėjimas, neįmanoma įvertinti ekonominės naudos požiūriu ir konvertuoti į pinigus. Tačiau mes puikiai žinome, kad rinkoje atsидūrę meno kūriniai turi savo konkrečią kainą – tai faktas, kurio rūpestingai vengia meno idealistai, teigiantys, kad menas yra neįkainojamas. Vis dėlto simbolinės vertės, kaip kažko neišmatuojamo auksu, sampratoje esama ir tiesos, todėl meno kūrinio kainos problema tokia sudėtinga, apipinta paradoksaus, legendomis ir nusivylimais.

Simbolinės vertės požiūriu, meno kūrinys yra neįkainojamas, tačiau meno rinkoje jis turi savo kainą. Kitaip tariant, to paties kūrinio simbolinė vertė neatitinka jo rinkos kainos. Ir atvirkščiai, ši konkreti kaina nustatoma remiantis simboline verte, kurios neįmanoma apskaičiuoti finansiniu požiūriu. Todėl galima sakyti, kad kūrinio vertė nustatoma remiantis prielaida, jog jis yra neįkainojamas.

Marketingo strategija

Tai tik meno rinkai būdingas paradoksas. Kaip tik todėl meno kūrinys yra ypatinga prekė.

Jo rinkos vertė yra pateisinama grynai simboline idealistinėmis koncepcijomis grindžiama verte. „Šitas kūrinys neparduodamas, jis man yra brangiausias“, – tokių ir panašių, legendomis patvirtinamų frazių mes galime išgirsti kasdien, iš pačių vidutiniškiausių menininkų. Kita vertus, šiuolaikinio marketingo strategijos šiandien plačiai naudoja šį simbolinės vertės motyvą.

Vis dėlto „gyvenimo tiesos“, „estetinio potyrio gelmės“ ar „giluminių įžvalgų“ laukiame ne iš suknelės „Prada“ ar „Dior“ akinių nuo saulės, o iš meno kūrinio. Juk iš meno kūrinio tikimasi didžiųjų dvasinių ir intelektualinių dalykų, jis gali pateikti tokių įžvalgų, už kurias tikrovėje nebus per didelė jokia kaina. Šito mums negali pasiūlyti joks tobulo dizaino kūrinys.

Šitai kainą grindžiant neįkainojamumu peršasi išvada, kad į meno kūrinio kainą turi būti žiūrima kaip į kažką savavališko, nes ji paremta niekaip objektyviai nepatikrinama simboline verte. Čia ir slypi šiuolaikinio meno rinkos neapibrėžtumo priežastis. Ką apie tai sako Karlas Marxas? Pasak jo, „kaina gali ir neatitikti jo daikto vertės dydžio, formaliai žiūrint, daiktas gali turėti kainą neturėdamas vertės“. Kaip pavyzdį jis nurodė tokio pobūdžio neprekės kaip „sąžinė“ ir „garbė“, kurios tam tikrame lygmenyje staiga yra įkainojamos ir taip įgyja prekės pavidalą. „Sąžinė“ ir „garbė“, kaip ir meno kūrinys, apibūdinamos simboline verte, kurios paklausa išreiškiama jos kaina.

Tačiau tokiais atvejais kainos išraiška yra „išvaizduojama“. Ji susiejama su Beverčiu daiktu siekiant nuslėpti šį jo bevertiškumą. Tokios fantastinės kainos sutinkamos ir meno rinkoje, kai yra įkainojami meninės vertės neturintys objektai. Tikrovėje yra tuštuma, kuri atsiveria anapus jų vertės, nes vertė meno pasaulyje visuomet yra

derybų objektas ir ja galima abejoti. Jokia kainos išraiška nebus adekvati, kadangi simbolinė vertė pasižymi tuo, kad jos neįmanoma išmatuoti. Ji gali keistis, išaugti, sunykti, ji priklauso nuo kultūrinės aplinkos, visuomenės struktūros, ideologijos, politikos ir ekonomikos, ji priklauso nuo meno kūrinio sampratos ar laikotarpio estetinių nuostatų.

Ar egzistuoja kainos riba?

Kita vertus, rinkai reikia aiškumo, stabilumo, todėl meno pasaulyje per paskutiniuosius tris šimtmečius ypač aktyviai išradinėjami simbolinės meno kūrinio vertės stabilizavimo būdai. Tik dėl jų meno rinka juda į priekį. Meno rinkos tarpininkai yra ypač išradingi nustatydami tikėtiną kainą. Vienas plačiai naudojamų metodų yra nurodyti gamybos būdą ir išlaidas, taip kainą pateisinant objektyviomis sąlygomis.

Modernioje tapyboje šiam tikslui pasiekti yra išrastas „koeficientas“, kai neliečiant vertės klausimo, kaina apskaičiuojama atsižvelgiant į kūrinio amžių, dydį, menininko reputaciją ir kitus veiksnius. Tokių priemonių imtasi siekiant išvaduoti kainą iš savavališkumo zonos ir suteikti jai neišgalvotą, materialų pagrindą.

Simbolinė vertė apima daug aspektų. Šalia tradiciškai meno kūriniams priskiriamos dvasinės ir intelektualinės įžvalgos, ji grindžiama istoriškai sunkiai įgytu meno statusu, jo savitumu, tampriu ryšiu su kūrėju, išskirtine biografija, unikalumo pažadu. Todėl, atsižvelgiant į istorinį simbolinės vertės sąlygotumą, „plėšikiškos“ kainos jau nebestebina. Juk nustatinėjant „neįkainojamo“ kūrinio kainą, jos riba gali būti tiktai dangus. Taigi aistringi ir dramatiški dabartinių aukcionų vakarinių pardavimų ritualai atspindi viltis ir lūkesčius, kurie buvo ir tebėra siejami su simboline, vadinasi – neribota, vaizduojamojo meno verte.

Apie meno kūrinio rinkos vertę kalbėti yra lengviau. Ji apskaičiuojama remiantis kaina, Marxo žodžiais tariant, „pinigais išreikštu vertės dydžiu.“ Kaina tuomet yra rinkos vertės rodiklis, netaikytinas pačiam meno kūriniui. Juk aukštos kainos gali būti priskirtos ir Beverčiams kūriniams. Taip meno kūrinyje susiduria dvi tikrovės – neįkainojama (simbolinė vertė) ir įkainojama (rinkos vertė). P. Bourdieu tai pavadino „prekivavimu daiktais, kurie nėra prekiniai“. Vis dėlto reikėtų pridurti, kad meno prekyba kuria vertę naudo-

damasi savo gaminių kainos nebuvimu, kaip argumentu jų pačių naudai.

Beprotiškai pakelta meno kūrinio kaina pateisinama jo nepaprasta simboline svarba, kuriai jokia kaina nėra per didelė. Tačiau koks yra simbolinės ir rinkos vertės santykis? Paprastai tariant, jos apskunkina viena kitai gyvenimą, tačiau galiausiai yra priklausomos viena nuo kitos nepaprastoje meno rinkos išlikimo dramoje. Rinkos vertės ir simbolinės vertės santykis yra kaip trauka ir atostūmis.

Populiarioji žiniasklaida ir meno kritikai

P. Bourdieu meno lauką aprašo, kaip „aukštyn kojom apvirtusį ekonominį pasaulį“, kuriam netaikoma ekonominės sėkmės norma. Šioje aplinkoje, tvirtina jis, patys menininkai sukuria savo rinką ir todėl simbolinė vertė ir rinkos vertė yra „santykiškai nepriklausomos viena nuo kitos“. Tokia pozicija atspindi jo fundamentalią prielaidą apie meno lauką kaip „santykiškai nepriklausomą universumą“.

Tačiau ne viskas taip paprasta, mes žinome, kad D. Hirsto meno ir jo asmenybės prekinio ženkle sukūrimą labiau lėmė publikacijos gyvenimo būdo žurnaluose, populiarioji žiniasklaida ir prekybos aukcionai, o ne kritikai meno spaudoje. Šiame institucinio pripažinimo proceso etape meno kritiko aiškiai nebereikia. Vadinasi, šiame rinkodaros ir varžytinių etape atsakingieji už prasmės kūrimą jau nebūtinai, o gal net tai jau perteklinė atgyvena?

Labai mažai tikėtina, kad garsus kolekcininkas, tarkim, Prancūzijos verslininkas F. Pinault studijuos kritinį menotyryninko traktatą apie vieną ar kitą Hirsto darbą prieš jį įsigydamas aukcione. Vis dėlto, nors meno kritikos vaidmuo vadinamoje antrinėje agentų ir aukcionų namų rinkoje ir nedidelis, žiniomis grįstoje šiuolaikinėje ekonomikoje jos prestižas išlieka. Netgi meno mugės, pavyzdžiui „Frieze Art Fair“ ar „Art Basel Miami Beach“ bando plėtoti kritines diskusijas įtraukdamos į savo programas simpoziumus, meno filosofų paskaitas.

„Dialogas“ su menininku

Čia kritikams tenka meno vertės patikimumo tiekėjų vaidmuo, nes jie kuria tam tikrą rinkos vertę palaikantį reikšmingumą. Kitas išaugusios žinių svarbos požymis yra tai, kad vis daugiau

tęsinys 3 psl. →

← pradžia 1 psl.

960 mėnesių arba 29200 dienų meno institucijos (III)

Tai turėjo užtikrinti visuotinumą – dailininkų sąjunga siūsdavo kvietimus visoms menininkų organizacijoms bei neprisijungusiems dailininkams siekdama, kad parodose būtų pristatomi pajėgesni, žymesni Lietuvos dailininkai.

Noras telkti dailininkus buvo ir, manau, turėtų išlikti pagrindine Dailininkų sąjungos ašimi. Tai verčia pasitempti ir kitus menininkus ir leidžia visuomenei geriau susipažinti su įvairiu menu.

Tik nauji kūriniai

Kita labai svarbi taisyklė priimant meno kūrinius į parodas – kūriniai, jau eksponuoti Kaune ar jų kopijos, į parodas nepriimami. Taigi šiose parodose buvo siekiama parodyti naujus, niekur nematytus kūrinius. Taip pat ypatingas dėmesys buvo skiriamas ir ekspozicijai. Buvo siekiama sukurti skoningą, estetišką, neperkrautą ekspoziciją, pritaikytą prie parodai skirtų patalpų. Todėl menininkams buvo nurodomas eksponuotinių kūrinių skaičius (du, trys – provincijos, premijavimo parodose; šeši, septyni – apžvalginio tipo parodose; kitose – ne daugiau kaip dešimt). Darbai buvo atsiimami tik parodai užsidarius².

^[1] J. Umbrasas, E. Kunčiuvienė, „Lietuvių dailininkų organizacijos 1930–1940“, Vilnius, 1980.

Kūrinio pasas

Dar vienas svarbus akcentas-taisyklė – visi kūriniai privalėjo turėti metrikas. Manau, kad tai ypač svarbu ir šiais laikais rengiant parodas. Labai dažnai menininkai nesupranta, kodėl parodos rengėjai nuolat ir po kelis sykius tikslina kūrinių metrikas ir prašo jų tikslaus sąrašo. Autorius, užbaigęs savo kūrinių, jį paleidžia į naują egzistavimo tarpsnį. Taigi meno kūriniui kaip ir žmogui, – reikia paso. O be to, pardavus savo kūrinius, lieka tik jų nuotraukos. Ir vėliau būna itin sunku prisiminti, kas, kur su kuo buvo. Noriu paskatinti menininkus kruopščiai rašyti savo kūrinių metrikas, nes tai palengvina gyvenimą ir jums patiems, ir parodų organizatoriams.

Tokia parodų organizavimo tvarka galiojo visą LDS egzistavimo laiką. Kartais organizuojant parodas būdavo pasitelkiama komisija. Tačiau dažnai dailininkai būdavo nepatenkinti ja (ypač kai buvo atmetama didelė dalis kūrinių, pateiktų parodai), todėl kartais pasigirdavo pageidavimų, kad turėti būti eksponuojami visi dailininko pristatyti kūriniai.

Tačiau per 1937 m. vasario 7 d. vykusį visuotinį susirinkimą buvo galutinai nuspręsta laikytis taisyklių ir, rengiant parodas, jomis vadovautis. Nuo 1939 m. svarbesnių parodų kūrinius atrinkdavo susiformavusių sekcijų valdyba, o neprisijungusių dailininkų kūri-

nius atrinkdavo Dailininkų sąjungos valdyba.

Trukdis – patalpų trūkumas

Rengdama parodas Kauno mieste, Dailininkų sąjunga susidūrė su labai didele problema – nebuvo tinkamų erdvių parodoms rengti. Taigi sąjunga nuo pat pradžių rūpinosi naujo parodų paviljono statyba.

Tačiau parodų rūmai šiuo laikotarpiu taip ir nebuvo pastatyti – beveik visos LDS sezoninės rudens ir užsienio dailės parodos vykdavo Kultūros muziejuje.

Kalbant apie parodų rengimo mastus, galima pabrėžti, kad beveik per vienerius sąjungos gyvavimo metus (nuo 1940 m. liepos 5 d. ji tampa Lietuvos dailininkų profesine sąjunga, nuo 1940 m. rugpjūčio pab. performuojama į Lietuvos TSR dailininkų sąjungą) buvo suruošta apie 20 stambių parodų, minėtos penkios kasmetės lietuvių dailininkų rudens parodos, surengta didelė jubiliejinė A. Žmuidzinavičiaus apžvalginė paroda, bendradarbiaujant su užsienio menininkais, surengtos belgų, latvių, vengrų, italų, estų, prancūzų parodos Kaune. Pradėta daugiau dėmesio skirti ekspozicijos architektūrai.

Sąjunga didelį dėmesį skyrė asmeninėms parodoms rengti. Dėl to netgi buvo išnuomoti du kambariai Maironio g. 20, Kaune, kuriuose be susirinkimų vykdavo ir po dvi savaites trunkančios autorinės dailininkų parodos. Dailininkai įvertino šias sąjungos

Keramikų „Pavasaris“ skelbia saviraiškos laisvę

Keramikos muziejuje Kaune (Rotušės a. 15) veikia 9-oji Baltijos šalių keramikos paroda „Pavasaris 2015“, kurioje 64 keramikai iš Lietuvos, Lenkijos, Švedijos ir JAV pristato specialiai šiai parodai sukurtus darbus.

LIJANA ŠATAVIČIŪTĖ

Lietuvos dailininkų sąjungos Kauno keramikų sekcijos kasmet rengiamos parodos, kurias organizuoja kauniečių keramikų pora Juris Bergins ir Živilė Bardzilauskaitė-Bergins, puoselėja baltų keramikos tradicijas, siekia palaikyti ryšius su kitų šalių kolegoms, telkti po pasaulį išsibarsčiusių tautiečių keramikus. Beveik dešimtmetį klostėsi pavasarinių parodų tradicija. Ji išjudino ne tik Lietuvos keramikų bendruomenę. Šios parodos žiūrovų paprastai yra laukiamos, nes atneša tikrų atradimų. Šiais metais iš JAV atkeliavo garsaus Amerikos lietuvio Rimo Vizgirdos kūrinys – grakšti efektingo piešinio dekoratyvinė vazelė.

„Pavasario“ dalyvių kūrybinio polėkio nevaržo konkrečios temos, toks parodos rengėjų sprendimas, čia vertinama saviraiškos laisvė. Kas įkvepia parodoje dalyvaujančius autorius? Kūrybinį sezoną pradedančius keramikus jaudina gamtos atgimimo ir atsinaujinimo idėjos, supintos su istoriniais motyvais, mitologiniu naratyvu, ženkliskumu, ironijos ir humoro blyksniais. Šiandien be natūros formų sunku įsivaizduoti dailės parodą, kadangi gamtos tematika – universalai, paranki žmogaus ir civilizacijos, laikinumo ir amžinybės, natūros ir kultūros priešpriešos, ekologijos problematikai, jaudinančiai įvairių tautų ir pažiūrų menininkus.

Menininkai nepamiršta kerami-

kos specifikos, pasineria į technologijos ieškojimus. Tačiau keramika susijusi ne tik su įvaldyto amato specifika, bet ir naujų raiškos galimybių paieškomis. Išskiriančiu parodos bruožu organizatoriai įvardijo šviesių keramikos masių (baltas molis, fajansas, porcelianas) ir sudėtingų technologijų vyrvimą.

Suvešėjusį figūratyvumą keramikoje patvirtina daugybė jausminio, socialinio ir egzistencinio turinio kūrinių, kurių pagrindas – žmonių figūros.

Efektingą improvizaciją antikos motyvais eksponuoja bene tituluočiausias Lietuvos keramikas, Latvijai atstovaujantis kaunietis Juris Bergins. „Ganimedas ir Dzeuso erelis. Vaza Florencijos katedros tapybos motyvais“ – technologiškai sudėtingas, daugiasluoksnio turinio postmodernistinis kūrinys, kuriame autorius, gilindamasis į krikščionybės ir pagonybės priešpriešą, pateikia savąjį anti-kinio siužeto versiją.

G.Purlytė „Ugnis ir ledas“

Talentas stebėti ir atvaizduoti

Giedros Purlytės kuriami pasaulio atvaizdai gimsta iš kantraus tikrovės stebėjimo. Atrodo, kad autorė surenka skirtingus reginius ir tarsi laboratorijoje juos perdėlioja. Taip ji aiškinasi formų, atspindžių, judėjimo ir stabilumo dėsnius.

REMIGIJUS VENCKUS

Pamąstymai per pažinimo prizmę

Apie stebėjamą kūryboje menininkė glaudai ir jautriai kalba savianalitinuose svarstymuose: „Tyliai stebint debesis, ugnį, vandenį, vabalą, netekus žado nuo stebuklo nuojautos, kai baigiasi visi žodžiai, prasideda tapyba. Slenka vaizdai, potėpiai, spalva persislenka į atspalvį, nuolat raibuliuoja ežero vanduo, bet pats nekinta – lieka ežeru...“ Šie autorės pamąstymai tarytum sufleruoja žiūrovo apmąstymų kryptį.

Vos tik pažvelgęs į dailininkės tapybą, gali išskirti kelis jos kūrybos brąžą nusakančius teiginius. Pirmas – nors pasaulio pajauta reiškiami abstrakčių dėmių, spalvinių niuansų ir kontrastų žaismu, kur sukuriama autoriaus jausmų ir patirčių „portretas“, tačiau

nevaržomai interpretuojant „gimsta“ žiūrovas, kaip aktyvus ir beveik centrinis interpretacijos elementas.

Antra – abstrakčios formos yra nutaipytos atidžiai stebint gamtos reiškinius ir nenutrūkstamai kintančią organiškų struktūrų visumą arba jos atskirus elementus. Trečia – „įtrintų“ ir savo ribų „nepaisančių“ dėmių žaismas inspiruoja nesufokusuoto regėjimo, akvarelinės tapybos, yrančio atvaizdo epitetus.

Aistros vaidmuo

Būdamą produktyvi menininkė, Giedra Purlytė leidžia suprasti, kad kūryboje aistros vaidmuo labai didelis ir svarbus. Aistra mene, kaip ir santykiuose su kitu subjektui, gali turėti dekonstruktyvių ir destruktivių pasekmių. Ji gali peraugti į entuziazmą, o kraštutiniu atveju net į fanatizmą. Tačiau verta paminėti, kad fanatizmas

meno kūryboje nėra retas. Jis reiškiasi tuomet, kai nepaisoma sveiko proto, kai bet kokia kaina ir priemone laikomasi vienos arba kitos idėjos.

Jis gali turėti ir teigiamų pasekmių. Tikėtina, kad iš fanatizmo gimsta meno mokyklos, nauji meniniai judėjimai, atstumiantys ir traukiantys meno šedevrai, žavinčios bei sukrečiančios menininkų biografijos.

Kai kuriuose Giedros Purlytės kūriniuose aistros sutramdymas akivaizdžiai reiškiamas tamsėjančiu rudadumbliu koloritu, kuris „spaudžia“ iš raudonų potėpių sudarytą vertikalų formą. Šią spalvinių konfliktų visumą sustiprina tą pačią formą rėminantis tamsus apvedžiojimas. Taip menininkė akivaizdžiai sufleruoja, kad aistra ženklina raudona spalva, o tramdymas – tamsiaspalviais niuansais.

Nors tokią mano interpretaciją galima suprasti kaip klasikinę, nuo pavadinimo neatsiplėšiantį paveikslą aiškinimą, tačiau, žvelgiant į abstrakčią tapybą, mane visada labiau domina specialūs regimosios formos ir pavadinimo praskeitimai. Tad ir aš pats

tęsinys 4 psl. →

← pradžia 2 psl.

Kiek kainuoja menas?

galerijų nuolatiniam darbui samdomo meno istorikus. Daug tokių teoretikų samdoma per meno bumą, kiti kviečiami dalyvauti simpoziumuose ar rašyti straipsnius katalogams. Net jei jie ir nedalyvauja aukcionų kultūroje, jų kaip reikšmingumo kūrėjų, paklausa smarkiai išaugo. Jiems ši aukso karštinę primenantį meno rinkos būseną irgi teikia naudos. Tiesiog jei antrinė rinka gali apsieiti ir be jų, savo komisinius pinigus meno istorikai pasiima kitur.

Nuo modernios meno rinkos pradžios pirmojoje devynioliktojo amžiaus pusėje meno agentai save pozicionavo nesuinteresuotais vykdytojais ir globėjais, o ne meno pirkliams ir verteivoms. Kai daugelyje Vakarų Europos didmiesčių susiformavo mažmeninės rinkos ir iškilo universalinės parduotuvės, meno agentai nusigręžė nuo komercijos ir vartotojiškumo. Jie greitai modifikavo knygų ir antikvarinių daiktų parduotuves į muziejų varžovus. Be to, meno prekiautojai siejo save ne tiek su ekonominiu elitu, kuris sudarė jų klientūrą, o palaikė glaudžius ryšius su menininkais, kritikais, mokslininkais ir intelektualais.

Šiuolaikiniai meno agentai taip pat tvirtina, kad jie siekia pasitarnauti me-

no istorijai, o ne rinkai. Seminaruose ir ekspertų susitikimuose jie mėgsta kalbėti apie savo galerijas kaip „eksperimentavimo vietą“, „idėjų transportą“ ir „švelnų biotopą“, kuriame gali skeistis menas. Užuoat suteikę „vitriną prekėms“, jie siekė dalyvauti „privilegiuotame dialoge su menininku“.

Empiriniame tyrime Vokietijos meno agentai teigė, kad personaliniai ir meniniai, o ne ekonominiai kriterijai yra svarbiausi galerijai pasirenkant menininkus. Interviu jie vadina save meno mylėtojais, kurie nori dalytis savo meile menui su kitais; jų galerijų paskirtis būtų „suteikti galimybę žmonėms suprantantiems meną, vertinantiems ir siekiantiems jį pamatyti“. Taip viename interviu sakė Niujorko meno agentė Barbara Gladstone.

Savo tinklalapiuose jie rašo jaučiantys atsakomybę „dirbti dėl ilgalaikės kiekvieno menininko karjeros, palaikyti ryšius su tarptautinėmis galerijomis ir muziejais, taip pat pateikti darbus kolekcijoms; kiekvienam menininkui sukurti istorinį archyvą; ir veikti kaip prieinama viešoji erdvė, kurioje parodos tampa pavyzdiniu subjektyvumo galios gestu auditorijai apskritai.“ O informacijos, kad galeri-

jos meno kūrinius gali ir parduoti, jau tenka ieškoti tarp eilučių, jei jos iš viso ten yra.

Visgi šios antikomerčinės savirepresentacijos nereiškia, kad galerijų savininkai atmets komercinius interesus. Kaip rašo Nansi Troja apie garsų meno agentą Danielį-Henrisą Kahnweilerį, kuris atliko lemiamą vaidmenį parduodant kubistinį meną dvidešimto amžiaus pradžioje: „Siekdamas parduoti avangardinių menininkų kūrinius klientams, kurių susidomėjimo pagrįstai buvo tikimasi, [Kahnweileris] turėjo vengti komercinės veiklos, susijusios su daug didesnėmis rinkomis. Salonai, kaip ir universalinės parduotuvės, pritraukdavo didžiulę auditoriją ir paprastai surežisuotas daugybės skirtingų objektų parodas, leido išsamius katalogus ir rengė itin ryškius pristatymus laikraščiuose ir populiariuose žurnaluose, o privatus prekiautojas savo produktų išskirtinumą pabrėždavo jų nereklamuodamas ir akcentuodamas pateikiamų meno kūrinių elitinį pobūdį ir intelektualinį savipakankamumą.“

Norint geriau suprasti, kaip veikia meno agentai ir kaip jie reprezentuoja savo veiklą, turime pripažinti, kad jie priklauso dviem skirtingiems socialiniams pasauliams vienu metu. Meno pardavėjo pasaulis yra kapitalistinis pasaulis. Kaip ir bet kuriai kitai ko-

mercinei įmonei, galerijai reikia jos nuožiūra paklausių prekių, kad pritrauktų potencialius klientus ir vyktų prekyba, kad galerija neužsidarytų. Organizuodamas savo veiklą meno agentas taip pat priklauso nuo kitų įmonių pajamų galerijai naudojančios banko paskolomis ar privačiomis (vadinamųjų „rėmėjų“) investicijomis, nes yra šioms šalims atsakingas. Dėl to agentas turi derėtis su menininku dėl sutarties klausimų; jis turi nustatyti siūlomų parduoti darbų kainą; o atsiradus suinteresuotam kolekcininkui, jam gali tekti ypač griežtai derėtis dėl kainos, darbą galiausiai parduodant. Vėliau agentas domisi meno kūrinių buvimo vieta ir būsimą jo ekonomine verte. Todėl jis stebi aukcionus ir meno kūrinių kainą.

Kokybės ir kiekybės logika

Meno tarpininkai yra kultūros institucijos, atliekančios meno pasaulyje vartininkų vaidmenį. Jie atsirenka menininkus tarp siekiančiųjų save parodyti ir palaikio naujas, novatoriškas vertybes, kurio gali laužyti nusistovėjusias normas. Meno agentai rengia darbų, kurie niekada nebuvo rodomi visuomenei anksčiau, parodas ir jos paprastai lankomos žmonių, kurie neturi galimybių juos įsigyti. Atstovaudami menininkui ir palaikydami dau-

gialypius ryšius kultūros lauke, meno agentai yra centriniai mazgai. Nepaisant naujo darbo ekonominės vertės, pirkėjus gali patraukti jo meninis lygis, kritikai gali rašyti apie jį straipsnius, kuratoriai gali nuspręsti įtraukti jį į parodą, meno kūrinys gali susilaukti ir kitokio mokslinio dėmesio.

Reiškinys, kai asmenys ar organizacijos vienu metu priklauso dviem pasauliams sociologinėje ir antropologinėje literatūroje, buvo aptartas įvairiuose kontekstuose, kalbant apie vertės bei pateisinimo režimus, institucines sferas, teisės sritis ar institucinę logiką. Kiekvienam režimui, sferai ar logikai būdingos savo konvencijos ir rutinos, savi ritualai ir simboliai bei savas bendras supratimas, kokia elgsena yra tinkama, teisėta ar normali. Taip suprantama meno rinka yra vieta, kurioje žmogaus veikla veikiama dviejų prieštarų arba konfliktuojančių logikų: meno ir kapitalistinių rinkų logikos.

Meno logika suprantama kaip kokybinė, orientuota į bekompromisę simbolių, vaizduotės ar prasingų objektų kūrybą, kurių vertė negali būti išmatuota, nekaltant apie rinkos monetarinę politiką. Kapitalistinių rinkų logika, priešingai, būtų kiekybinė logika, orientuota į žmogaus veiklos prekinimą ir vartojimą.

Metaforiški Dainiaus Trumpio langai, orientuoti į žiūrovo jausmus

Groteskiškas grožis tragedijoje

Vienas iš įdomiausių šiandienos meno kūrėjų Dainius Trumpis, pristatydamas naujų objektų kolekciją „Langai“ LDS Pamėnkalnio galerijoje, pažėrė daugiau klausimų nei atsakymų.

Atsispirdamas nuo Hiroshi Sugimoto frazės „The world died today. Or maybe yesterday, I don't know...“ („Pasaulis šiandien mirė. O gal vakar. Nežinau...“), Dainius Trumpis pasėjo abejones. Kitą frazę parodos autorius perfrazavo iš Alberto Camus novelės „Svetimas“ (1942), prasidedančios beveik tokiais pat žodžiais: „Mother died today. Or maybe yesterday; I can't be sure“ („Šiandien mirė motina. O gal vakar. Nesu įsitikinęs“).

Menininkas, leidęs savo vaizduotei paklaidžioti laiką, nevikriai šokinėdamas ant istorinių „faktų“ laiptelių, suvokdamas prigimtines pabaigą visame, kas turi pradžią, pabandė aprėpti cikliškumą, įvykių pasikartojimus, stengėsi sulenkinti liniją iki jos virsmo apskritimu. Po tokių veiksmų žmogiškasis siaubas tapo švelnesnis, artimesnis.

Hiroshi Sugimoto pridėjo: „The darkness of the future lights up my present.“ („Ateities tamsa apšviečia mano dabartį“). Groteskiškas grožis esti

tragedijoje. Baltais pelenais, simboliuojančiais mirtį, ištepti Butoh šokėjų, Indijos asketų kūnai – visa tai yra įtaigi estetika. Kiekvienas vaizdas, jausmas ir veiksmas – vestuvės, laidotuvių, ligoninės, fabrikai, bažnyčios, oras, miškas – turi savo grožio kriterijus. Baltos spalvos estetika ir švara tartum išgrynina ir suveda viską į vieną idėją, į vieną tašką. Atsvara tamsai, nežinomai. Ar gamtos balta šviesa teisia tamsą?

Kiekvienas stebime pasaulį pro „savo (metaforišką) langus“ – švairius, dulkinus, purvinus, nudažytus įsitikinimų, ideologijų, emocijų. Iš šių stebėjimų ir matymų gimsta veiksmai, turintys tęstinumą ir pasekmes.

Kolekcija „Langai“ orientuota į stebėtojo jauseną, būseną, iš kurios kyla daugiau klausimų nei atsakymų. Būsenos juda baltame ir balto judame – priešingų linijos taškų susijungimo vieta.

„Dailėraščio“ inf.

Menininko koliažai ir miražai

Kas pažįsta Alfonsą Čepauską, žino, kad jis apdovanotas daugia-
briauniais meniniais gabumais, tvirtai atsiremiančiais į didelį gyvenimišką krautį. Jame glaudžiai susipynusios dailininko grafiko, keliautojo, žurnalisto patirties gijos.

POVILAS SIGITAS KRIVICKAS

A. Čepauskas yra Lietuvos dailininkų, Lietuvos žurnalistų sąjungų, Meno kūrėjų asociacijos narys, Lietuvos ekslibrisininkų klubo Garbės prezidentas (pats sukūrė apie 1200 knygos ženklų), daugelio ekslibrisų parodų – vietinių ir tarptautinių – organizatorius. Alfonsas Čepauskas sėkmingai kuria ir kitą vaizduojamąjį meną – tapybą, mažąją skulptūrą, metalo plastiką, asambliažus. Pastaraisiais metais savo kūrybiniais sumanymams realizuoti jis išradinai pasitelkia fotografiją. Tiesa, ne tradicinę „vieno kadro“ dokumentiką, bet, kaip vadina pats autorius, koliažo žanrą. Jo ištakos siejasi su fotomontažo atsiradimu. Žirkles ir klįjai padedami į šoną atėjus kompiuterių erai. Svarbiausia fotomontažo kūrimo priemonė tampa įvairios programos, kai tiesiog kompiuterio ekrane tampa įmanoma „karpyti“ ir jungti į vieningą vaizdinę visumą įvairias detales. Taip skuriam iliuzija, kad visos tos detalės natūraliai priklauso tai nuotraukai.

Šiuolaikinę technologiją netruko įvaldyti ir A. Čepauskas. Tai jis demonstruoja savo naujausioje kolekcijoje „Kelionių miražai“. Jie sukurti panaudojant skaidres, fotografuotas kelionėse motociklais nuo Vilniaus iki Ašchabado, Kyzylkumuose ir Karakumuose, po Pamyrą ir Tian Šanj, Ustiuirtą ir Mangyšlaką, Sibirą ir Tolimuosius Rytus. Nors tai buvo seniai, Alfonsas tas drąsias keliones prisimena iki smulkmenų: kur motociklai klimpo, kur juos reikėjo stumti stumti, pas ką teko svečiuotis ir kaip reikėjo jam, – pačiam garbingiausiajam kazachų svečiui – dalyti avino galvą... O kad nepasimirštų kai kurie ypač svarbūs ir galbūt ne vien draugams įdomūs dalykai, išpūdzius ėmė užrašinėti ir leisti kelionių apybraižas.

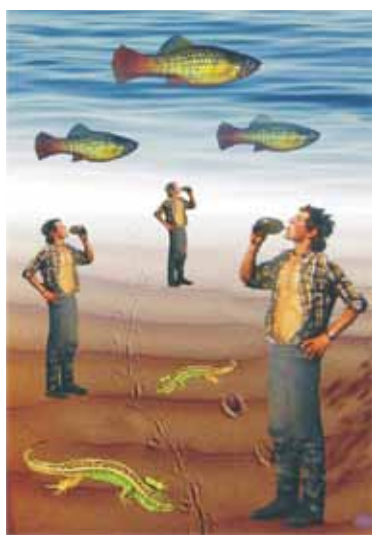
Lygia greta A. Čepauskas kuria ir

vaizdinius „Kelionių miražus“. Kiekvienas jų vis kitoks. Kelionėje sutikti žmonės, pamatyti gyvūnai, augalai, peizažai jungiami į vientisas „drobes“, kurios suskamba naujomis prasmėmis. Tai savotiški regėjimai, vizijos, prikeltos iš praeities ir skatinančios kilti į pažinimo kelią naujus smalsuolius. Štai paveikslas „Susitikimai Syrtuose“. Jo apačioje – šalmuoti keliauninkai, su savo rausvašoniais motociklais „Jawa“ sustoję trumpam poilsui ties azijietiškomis jurtomis. Šonuose – keisti, panašūs į milžiniškas žvakes tų kraštų augalai. Paveikslo viršuje – įmontuoti stepių gyventojai: jauna mama su vaikiuku ant rankų, jos vyras ir pagyvenusi moteris. Gal motina, gal uošvė, o gal anyta. Kyla idėja: visus žmones visuose kraštuose jungia gilūs giminytės, gyvenimo tęstinumo per ateinančias kartas jausmai.

Mįslingas paveikslas – „Išbandymai“, kur trys vyrai galynėjasi su išokusiu į duobę motociklu. Didžiulis roplys, iškilęs virš horizonto ir stebintis trijulę, kreipia mintis apie tykančius pavojus – ar pavyks? Ir tik iš molinių senovės tvirtovės griuvėsių iškylantis šventos madonos paveikslas teikia šviesesnių vilčių. Dykuma, smėlynai, be gyvybės, augalų ir vandens. Negailestingai svilina saulė, nenumaldomai sėlina troškuly. Paveiksle „Troškulio uvertiūra“ pavaizduota vienišo keliautojo vis pasikartojančios ir mažėjančios figūros, bėgiojančios reptilijos, debesyse plaukiojančios žuvis – gal tai baigiantis paskutiniams vandens lašams, keliautojui kylančios vizijos, haliucinacijos ar miražai.

A. Čepauskas šiame cikle demonstruoja kitokį požiūrį į tikrovę, mus supančią aplinką. Formuodamas siurrealistinius vaizdinius, vyksmus, pojūčius, išgyvenimus, kuria transformuotą panoramą, kuri menininko vaizduoteje

Atgarsiai

Alfonsas Čepauskas. „Troškulio uvertiūra“

įgauna kitokias prasmes, kitokius sunkumų ar džiugesio pažinimo simbolius.

Apie ciklo sukūrimą dailininkas sako: „Dvidešimt penkerius metus sukosi motociklo ratai po įvairius regionus, įdomiausias vietas. Fotoaparatas, kino kamera, eskizų bloknotas buvo nuolatiniai palydovai. Neseniai kilo mintis sukurti įvairiaprasmius paveikslius. Kiekvienas paveikslas sukomponuotas iš 4–8 nuotraukų ar skaidrių. Man nuotrauka – tai kaip pirminis kūrybos objektas – popieriaus lakštas, plokštelė ar medžio pliauska. Ją galiu formuoti, deformuoti, keisti spalvas, kitaip apdoroti. Naudojamas siužetams įvairias situacijas, gamtos, architektūros, gyvūnijos elementus, atvirkstinę perspektyvą, siekiu išraiškingumo ir per savo suvokimo prizmę bandau atskleisti kelionės romantiką, sunkumus, tykojusius pavojus.“

„Tarp Kryžkalnio ir Skaudvilės, prie ištemptos Šiauliai–Tilžės pento stygos yra nedidelis Gedgaudiškės kaimas. Vos trejetas šimtų žingsnių nuo pento buvo Onos ir Petro Čepauskų sodyba. Čia aš pirmą kartą išvydau žemišką šviesą“, – vienoje savo apybraižų rašo dailininkas.

Tai buvo prieš 85 metus, o atrodo – lyg vakar. Užtat, kad neišsenkamai jaunatviškas ir kūrybingas tebėra žemaitis Alfonsas Čepauskas.

Aukcioną vedęs Dainius Martinaitis nestokojo nei humoro jausmo, nei žinių apie meną.

Net už 1500 eurų - brangiausiai aukcione buvo parduotas Vytauto Poškos paveikslas. Jį įsigijo verslininkas Juozapas Budrikis.

merginoms. 1938 m., prieš prasidedant Antrajam pasauliniam karui, Umiastovska išvyko į Italiją. Išvyko skaudama širdimi, nes neatsirado įstaiigos, norinčios priimti jos dovanojamą paveikslų kolekciją.

Meno vertybių neatsisakė sovietai. 1939 m., užėmę Vilnių, jie rūmus negailestingai apiplėšė. Į Rusiją iš Umiastovskų rūmų buvo išvežta

33 sunkvežimiai baldų, vazų, kilimų, šviestuvų, veidrodžių. Išvežta ir vertinga paveikslų kolekcija. Tik nedidelę dalį turto išgelbėjo Umiastovskos ekonomė, vėliau išvykusi į Vokietiją. Išlikę šviestuvai vėliau buvo perkelti į restauruotus Verkių rūmus. Janina Umiastovska mirė Šveicarijoje 1941 m.

Parengė Kotryna Valatkaitė

Stebuklinga linijos galia

Kauno pirmosios tarptautinės grafikos bienalės „Kultūros linija“ kviestinius dalyvius subūrė aistra akcentuoti klasikines grafikos technikas ir taip pat senąją pasirinkta ir daug kartų išbandyta technika atskleisti šiuolaikinio pasaulio istorijas ar reikšmes.

KRISTINA BUDRYTĖ-GENEVIČĖ

Šis dualumas ir kartu tarpusavio ryšiai – tarp senos išraiškos ir naujos prasmės – slypi ir bienalės koncepcijos pavadinime „Kultūros linija“. Linija yra viena iš pagrindinių sudedamųjų dalių grafikos mene, tai pagrindas ir visa ko pradžia; dailininkui pasirinkus šią meno specifiką, su linija reikia susigyventi, prie jos absoliuto reikia priprasti. Linija buvo naudota seniausiais laikais, jos išraiškos užtekdavo didžiausiems simboliams atskleisti.

Tik iš linijos ypatybių žiūrėdami į grafikos meną, mes atspėjame senąsias technikas ir jų grožį. Linija naudojama ir dabar, jos galia ir įtaka klasikinėse technikos nesumenko. Ji įgali sujungti meistro vis tobulinamą techniką su šių dienų kultūra taip, kad grafikos menas ne tik atskleistų grožį ar harmoniją, bet ir būtų aktualus, aštrus ir skaidrus šių dienų veidrodis.

Bienalės parodose dominuoja spalvoti lino, medžio raižiniai, šilkografija, oforto technika, mecotinta ir kt. Bienalėje dalyvauja Lenkijos, Latvijos, Estijos, Baltarusijos, Ukrainos ir Lietuvos menininkai. Keletas dienų skirtos edu-

kacinėms programoms, kuriose dalyvauja svečiai iš įvairių šalių, didelio dėmesio susilauks japonų popieriaus gamyba, japonų grafikos meno metodai, visi norintys gali eksperimentuoti ir spausdinti grafikos lakštus rankomis.

M. Žilinsko dailės galerijoje grafikos parodos atidarymo programoje buvo pristatytas audiovizualinis performansas MODUS. Jo kūrėjai kvietė žiūrovą į kelionę laiku peržengiant ribą tarp istorinės dimensijos, dabarties ir ateities vizijos. Siūlomas pasaulio modelis ir jame veikiančios kintančios būsenos, performanse išreiškiamos trimis skirtingais emociniais dirgikliais – garsu, vaizdu, judesiu. Šis tarpdisciplininis projektas – tarsi prologas, trumpas pasakojimas apie pasaulio daugialypumą ir neišvengiamą jo cikliškumą. Tai metaforiškas pasakojimas, legenda apie žmonijos raidą, kurią visada lydėjo meniškumo, kaip dvasinio prado, šešėlis.

Kūrinio autoriai – audiovizualinio meno grupė „Bionics“, Kauno styginių instrumentų kvartetas, šokio teatras „Aura“, alternatyvios muzikos grupė „Sovijus“.

Plakato autorius – grupė „Bionics“

Tiek parodos, tiek edukacinės užduotys neapsiribos Kauno miestu. Jos bus pristatomos:

M. Žilinsko dailės galerijoje:
2015 03 26–2015 04 26;

Kauno paveikslų galerijoje:
2015 03 26–2015 04 26;

Jonavos kultūros centre:
2015 03 27–2015 04 30.

Šiaulių dailės galerijoje:
2015 05 01–2015 05 31

